

คู่มือปฏิบัติงานอาสาสมัครเตือนภัย

“มิสเตอร์เตือนภัย”

ในพื้นที่เสี่ยงอุทกภัย น้ำป่าไหลหลากและดินถล่ม

เครื่องวัดปริมาณน้ำฝนอย่างง่าย

กองส่งเสริมการป้องกันสาธารณภัย
กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
กระทรวงมหาดไทย

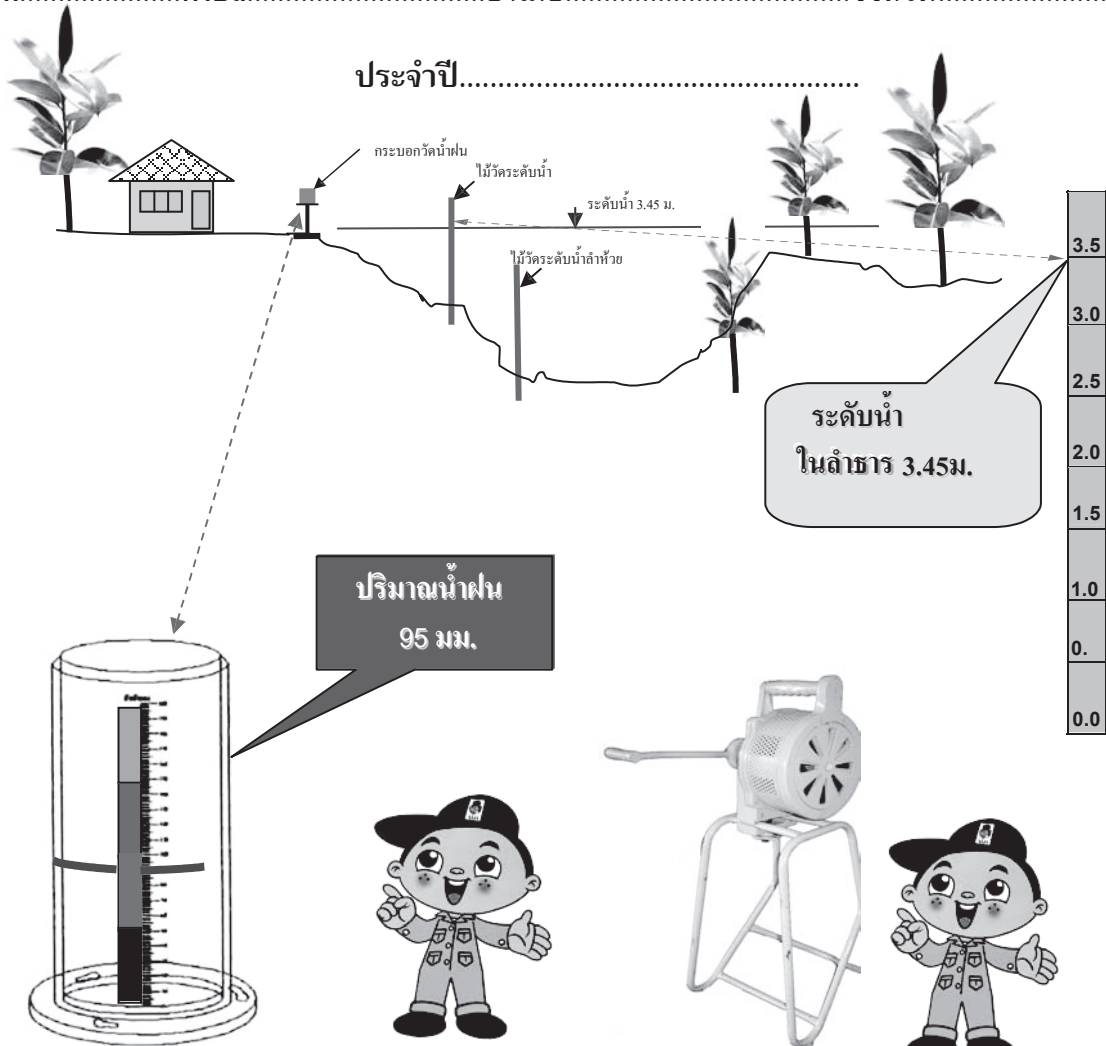
คู่มือปฏิบัติงานอาสาสมัครเตือนภัย

“มิสเตอร์เตือนภัย”

ชื่อบ้าน.....

หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

ประจำปี.....

รายชื่อมิสเตอร์เตือนภัย

1) .....

2) ..... (ผู้รับผิดชอบการบันทึก)

กองส่งเสริมการป้องกันสาธารณภัย
กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
กระทรวงมหาดไทย

คู่มือปฏิบัติงานอาสาสมัครเดือนภัย “มิสเตอร์เดือนภัย”

จัดพิมพ์โดย : กองส่งเสริมการป้องกันสาธารณภัย
กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
กระทรวงมหาดไทย
3/12 ถ.อุทงนอก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
โทรศัพท์ 0-2241-7481-2
www.disaster.go.th

ISBN : 978-974-458-558-5

พิมพ์ครั้งที่ : 4 เดือนพฤศจิกายน 2559

จำนวนพิมพ์ : 5,000 เล่ม

คำนำ

ประเทศไทยประสบกับภัยธรรมชาติเป็นประจำทุกปี โดยเฉพาะอุทกภัยและดินถล่มที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งและทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น อาทิ เหตุการณ์อุทกภัยและดินถล่มที่ตำบลน้ำก้อ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2549 ที่ผ่านมา ที่จังหวัดอุดรดิตถ์ สุโขทัย ลำปาง แพร่ และน่าน ซึ่งแต่ละครั้งนอกจากจะสร้างความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินให้แก่ประชาชนในพื้นที่แล้วยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศอีกด้วย

รัฐบาลมีความห่วงใยและตระหนักถึงความปลอดภัยและสวัสดิภาพของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยพิบัติทางธรรมชาติดังกล่าว จึงได้มีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2549 ให้กระทรวงมหาดไทย สร้างเครือข่ายเตือนภัยในพื้นที่เสี่ยงภัย โดยกำหนดผู้รับผิดชอบในพื้นที่โดยตรง ซึ่งเรียกว่า “มิสเตอร์เตือนภัย” เพื่อทำหน้าที่ประสานงานและแจ้งเตือนภัยให้กับประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัย เพื่อดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในฐานะหน่วยงานหลัก รับผิดชอบบูรณาการการจัดการสาธารณภัย จึงได้ร่วมกับกรมการปกครอง กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมอุตุนิยมวิทยา กรมทรัพยากรธรณี กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช และศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ ดำเนินการฝึกอบรมและจัดตั้งเครือข่ายอาสาสมัครเตือนภัย “มิสเตอร์เตือนภัย” ในพื้นที่เสี่ยงอุทกภัย น้ำป่าไหลหลากและดินถล่ม เริ่มตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2549 เป็นต้นมา

เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเตือนภัยให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่รัฐบาลคาดหวังไว้ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจึงได้จัดทำคู่มือปฏิบัติงานอาสาสมัครเตือนภัย “มิสเตอร์เตือนภัย” ในพื้นที่เสี่ยงอุทกภัย น้ำป่าไหลหลากและดินถล่มขึ้น ซึ่งจะเป็นการเพิ่มศักยภาพให้แก่ชุมชนและท้องถิ่นในการเตรียมรับสถานการณ์ฉุกเฉินจากภัยพิบัติได้อีกทางหนึ่ง จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือปฏิบัติงานฉบับนี้ จะมีส่วนในการลดความสูญเสียแก่ชีวิตและทรัพย์สินของพี่น้องประชาชนเมื่อเกิดเหตุการณ์อุทกภัยน้ำป่าไหลหลากและดินถล่มในอนาคต

(นายจัตราชัย พรหมเลิศ)

อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุทกภัย น้ำป่าไหลหลากและดินถล่ม	
● อุทกภัยจากน้ำป่าไหลหลากและน้ำท่วมฉับพลัน	1
● ดินถล่มหรือโคลนถล่ม	2
- ข้อสังเกตพื้นที่เสี่ยงภัยดินถล่ม	2
- สิ่งบอกเหตุเตือนภัยดินถล่ม	3
- การเตรียมความพร้อมรับมือภัยกับดินถล่ม	3
บทที่ 2 บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเตือนภัย “มิสเตอร์เตือนภัย”	
● อาสาสมัครเตือนภัย “มิสเตอร์เตือนภัย” คือใคร	4
● หน้าที่ของอาสาสมัครเตือนภัย “มิสเตอร์เตือนภัย”	4
● ตัวอย่างอาสาสมัครเตือนภัย “มิสเตอร์เตือนภัย” ที่มีผลงานดีเด่น	7
บทที่ 3 การแจ้งเตือนภัยและอุปกรณ์การแจ้งเตือน	
● การแจ้งเตือนภัย	9
- การแจ้งเตือนเพื่อเตรียมพร้อม	9
- การแจ้งเตือนเพื่อหนีภัย	12
● อุปกรณ์ในการเผื่อระวังและแจ้งเตือนภัย	13
● คำแนะนำในการใช้สมุดจดบันทึกปริมาณน้ำฝน	19
☐ ตัวอย่างตารางจดบันทึกปริมาณน้ำฝนและระดับน้ำในลำธารประจำวัน (ภาวะปกติ)	22
☐ ตัวอย่างตารางจดบันทึกปริมาณน้ำฝนและระดับน้ำในลำธารประจำวัน (ใช้ในขณะฝนตกชุก)	25

บทที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุทกภัย น้ำป่าไหลหลากและดินถล่ม

จากการที่ประเทศไทยประสบกับภัยธรรมชาติเป็นประจำทุกปี โดยเฉพาะอุทกภัยและดินถล่มที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งและทวีความรุนแรงมากขึ้น ทำให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนอย่างมหาศาล อาทิเช่น เหตุการณ์อุทกภัยและดินถล่มที่ตำบลน้ำก้อ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2549 ที่ผ่านมา ที่จังหวัดอุดรดิตถ์ สุโขทัย ลำปาง แพร่ และน่าน ซึ่งหากมีการแจ้งเตือนหรือมีการเตรียมพร้อมรับมือไว้ล่วงหน้า อาจช่วยบรรเทาและลดความสูญเสียเหล่านั้นได้ไม่มากนักน้อย เราจึงควรทำความเข้าใจ เรียนรู้ และเข้าใจกับธรรมชาติเบื้องต้นของอุทกภัยและดินถล่ม รวมถึงการแจ้งเตือน อุปกรณ์การแจ้งเตือนภัย และแผนการอพยพประชาชนซึ่งจะได้กล่าวในบทต่อไป

อุทกภัยจากน้ำป่าไหลหลากและน้ำท่วมฉับพลัน

มักจะเกิดขึ้นในที่ราบต่ำหรือที่ราบลุ่มในบริเวณใกล้ภูเขาต้นน้ำ เมื่อมีฝนตกหนักเหนือภูเขาต่อเนื่องเป็นเวลานาน ทำให้จำนวนน้ำสะสมมีปริมาณมากขึ้น จนพื้นดินและต้นไม้ดูดซับน้ำไม่ไหว ไหลบ่าลงสู่ที่ราบต่ำเบื้องล่างอย่างรวดเร็ว ความแรงของน้ำสามารถทำให้บ้านเรือน อาคาร ถนน สะพาน พังทลายเสียหาย และอาจทำให้เกิดอันตรายถึงชีวิตได้

ดินถล่มหรือโคลนถล่ม

ดินถล่ม คือ การเลื่อนไถลของมวลดินและหินลงมาตามลาดเขา ด้วยอิทธิพลของแรงโน้มถ่วง ดินถล่มมักจะเกิดเป็นบริเวณกว้าง ในพื้นที่ภูเขาที่มีความลาดชันสูง โดยมีน้ำเป็นปัจจัยช่วยเร่งให้เกิดดินถล่มเสมอ เหตุการณ์ดินถล่มในประเทศไทยมักเกิดขึ้นตามมาหลังจากน้ำป่าไหลหลาก เมื่อฝนตกหนักรุนแรงและต่อเนื่องหลายวัน โดยเฉพาะในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีโอกาสเกิดดินถล่มเนื่องจากพายุหมุนเขตร้อนเคลื่อนผ่านในระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคม ในขณะที่ภาคใต้จะเกิดในช่วงฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม

พื้นที่เสี่ยงภัยดินถล่ม มีข้อสังเกตดังนี้

- พื้นที่ตามลาดเชิงเขาหรือบริเวณที่ลุ่มใกล้เชิงเขาที่มีการพังทลายของดินสูง
- พื้นที่ที่เป็นภูเขาสูงชันหรือหน้าผาที่เป็นหินผุพังง่าย และมีชั้นดินหนาจากการผุกร่อนของหิน
- พื้นที่ที่เป็นทางลาดชัน เช่น บริเวณถนนที่ตัดผ่านหุบเขา บริเวณลำห้วย บริเวณเหมืองใต้ดินและเหมืองบนดิน
- บริเวณที่ดินลาดชันมากและมีหินก้อนใหญ่ฝังอยู่ในดิน โดยเฉพาะบริเวณที่ใกล้ทางน้ำต่างๆ เช่น ห้วย คลอง แม่น้ำ
- สภาพพื้นที่ต้นน้ำลำธารที่มีการทำลายป่าไม้สูง ชั้นดินขาดรากไม้ยึดเหนี่ยว
- เป็นพื้นที่ที่เคยเกิดดินถล่มมาก่อน
- บริเวณพื้นที่ที่ลาดต่ำและชั้นดินหนาและชั้นดินอึดตัวด้วยน้ำมาก

สิ่งบอกเหตุเตือนภัยดินถล่ม

- ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 100 มิลลิเมตร/วัน
- ฝนตกติดต่อกันหลายวัน รวมแล้วมากกว่า 300 มิลลิเมตร
- น้ำไหลหลากล้นฝั่ง
- น้ำขุ่นเข้มเป็นสีดิน
- ไม้ผุ กิ่งไม้ ไบไม้ลอยตามน้ำ
- ต้นไม้ขนาดเล็กไหลมากับน้ำทั้งรากทั้งใบ
- เสียงก้อนหินกระทบกันดังอ้ออิ่ง
- ต้นไม้ขนาดใหญ่ไหลมากับน้ำทั้งรากทั้งใบ

การเตรียมความพร้อมรับมือกับดินถล่ม

ชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ที่เสี่ยงภัยจากดินถล่ม ควรมีการจัดทำแผนที่เสี่ยงภัยดินถล่มประจำหมู่บ้าน และกำหนดพื้นที่เสี่ยงภัยเพื่อจำกัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ซึ่งอาจก่อให้เกิดดินถล่มหรือโคลนถล่มได้ กิจกรรมหรือแผนต่างๆ มีดังนี้

- ❖ การป้องกันมิให้มีการตัดไม้ทำลายป่า
- ❖ การปลูกป่าไม้ทดแทน
- ❖ การสำรวจพื้นที่ต้นน้ำลำธารที่อาจมีโอกาสดินถล่ม
- ❖ แผนการอพยพประชาชนที่ตั้งบ้านเรือนในพื้นที่เสี่ยงภัย
- ❖ การสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังภัยจากดินถล่ม
- ❖ การช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยและภัยจากดินถล่ม
- ❖ การฟื้นฟูหลังจากประสบภัย

เมื่อมีการวางแผน หรือการจัดกิจกรรมการเตรียมพร้อมรับมือดินถล่มแล้ว จะต้องมีการฝึกซ้อมแผนและจัดกิจกรรมเป็นระยะๆ เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยเกิดจิตสำนึก และตระหนักในการเตรียมพร้อมรับมือกับภัยพิบัติ

*****

บทที่ 2

บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเตือนภัย “มิสเตอร์เตือนภัย”

อาสาสมัครเตือนภัย “มิสเตอร์เตือนภัย” คือใคร

อาสาสมัครเตือนภัย หรือที่เรียกว่า “มิสเตอร์เตือนภัย” คือผู้ที่ได้รับมอบหมายตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2549 ให้ทำหน้าที่เฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัยในพื้นที่เสี่ยงอุทกภัย น้ำป่าไหลหลากและดินถล่ม ซึ่งมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ แบ่งเป็น 4 ช่วง คือ ภาวะปกติ ก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัย

อาสาสมัครเตือนภัย “มิสเตอร์เตือนภัย” มีหน้าที่ ดังนี้

ภาวะปกติ

1. ติดตามข่าวการพยากรณ์อากาศ หรือการประกาศแจ้งเตือนปริมาณน้ำจากทางราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ตอนเช้าทุกวัน

2. ให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องการเตรียมพร้อมป้องกันตนเองจากการเกิดอุทกภัยและดินโคลนถล่ม โดยมีการประชุมชี้แจงให้ประชาชนทราบในที่ประชุมหมู่บ้าน ในวันสำคัญทางศาสนา ฯลฯ

และควรประกาศเสียงตามสาย หรือติดประกาศของทางราชการให้ประชาชนรับทราบข่าวสาร

3. ประสานความร่วมมือกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. คณะกรรมการหมู่บ้าน และประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัย จัดทำแผนอพยพระดับหมู่บ้านและตำบล ทั้งนี้ อบต.เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำแผนการอพยพระดับตำบล ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบจัดทำแผนอพยพระดับหมู่บ้าน

การประชาสัมพันธ์ทางเสียงตามสายชุมชน

ก่อนเกิดภัย

1. ติดตามข่าวการพยากรณ์อากาศ หรือการประกาศแจ้งเตือนสถานการณ์ภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นของกรมอุตุนิยมวิทยา กรมทรัพยากรธรณี จากวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ ตลอดเวลา รวมถึงติดตามข่าวสารปริมาณน้ำเหนือหมู่บ้านจากมิสเตอร์เตือนภัยของหมู่บ้านใกล้เคียงที่อยู่เหนือหมู่บ้านของตน

2. ตรวจวัดกระบอกวัดปริมาณน้ำฝนเวลา 07.00 น. หากมีน้ำฝนค้างอยู่เมื่อบันทึกแล้วให้เทน้ำออกและจดบันทึกปริมาณน้ำฝนไว้ในสมุดจดบันทึกปริมาณน้ำฝนทุกวัน (ทุก 24 ชั่วโมง) ถ้ามีน้ำฝนค้างอยู่เมื่อบันทึกเสร็จเรียบร้อย ให้เทน้ำออก รายงานปริมาณน้ำฝนที่บันทึกได้ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและ อบต.ทราบทุกวัน

3. สังเกตสภาพอากาศ ถ้ามีฝนตกหนัก และมีฝนตกต่อเนื่องให้ติดตามสถานการณ์ใกล้ขีด และทำการแจ้งเตือนประชาชน ตามขั้นตอนในการเตือนภัย

- ❖ น้ำฝนมีปริมาณมากกว่า 60 มม. ให้แจ้งคณะกรรมการหมู่บ้านทราบ เพื่อเตือนประชาชนล่วงหน้า
- ❖ น้ำฝนมีปริมาณมากกว่า 90 มม. แจ้งผู้อาศัยอยู่บริเวณริมแม่น้ำ เตรียมตัวรับสถานการณ์ น้ำป่าไหลหลากดินถล่ม
- ❖ น้ำฝนมีปริมาณมากกว่า 100 มม. จัดเวรยามเฝ้าระวังเหนือน้ำแจ้ง อบต. ให้เฝ้าระวังและแจ้งหน่วยปฏิบัติการ กู้ชีพกู้ภัยเตรียมพร้อมเผชิญเหตุ
- ❖ น้ำฝนมีปริมาณมากกว่า 150 มม. ให้ผู้ใหญ่บ้านตัดสินใจในการสั่งการอพยพ

4. สังเกตพื้นที่เสี่ยงภัยจากดินถล่ม ว่าดินมีความชุ่มน้ำมาก หรือว่าดินหล่นลงมาบ้างหรือไม่ ถ้ามีให้เฝ้าระวังและทำการแจ้งเตือนประชาชนตามขั้นตอนการแจ้งเตือนภัย

5. แนะนำให้ประชาชนช่วยกันสังเกตลำห้วยหรือแม่น้ำที่ไหลลงสู่หมู่บ้านหรือใกล้หมู่บ้าน ถ้ามีน้ำไหลแรงและมีสีขุ่นเข้มขึ้นเหมือนสีดินบนภูเขาหรือมีเสียงดังผิดปกติ เช่น มีเสียงก้องหินขนาดใหญ่หล่นจากภูเขา ให้แจ้งเตือนประชาชนเตรียมอพยพ

สัญญาณเตือนภัยทางธรรมชาติ

6. ให้ความรู้แก่ประชาชนในการเตรียมรับสถานการณ์ดินถล่ม ดังนี้
- จัดเก็บสิ่งของมีค่าให้เป็นระเบียบ ปลอดภัย หยิบฉวยได้ง่าย
  - จัดเก็บเครื่องใช้ในบ้านให้เป็นระเบียบ และปลอดภัยจากน้ำท่วม ดินถล่ม เช่น การยกสิ่งของไว้ในที่สูง เก็บเอกสารสำคัญไว้ในถุงพลาสติกกันน้ำและพร้อมนำติดตัวไปด้วย
  - การดูแลคนในครอบครัวให้มีความปลอดภัย
  - สังเกตลำห้วยหรือแม่น้ำที่ไหลลงสู่หมู่บ้านหรือใกล้หมู่บ้าน ถ้ามีน้ำไหลแรง และมีสีขุ่นเข้มขึ้นมากกว่าปกติ แสดงว่าอาจเกิดน้ำท่วมดินถล่มขึ้นได้

7. ประสานกับผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าคุ้ม หัวหน้าป้อม และประชาชน นำแผนอพยพหนีภัยมาพิจารณาเตรียมความพร้อม และซักซ้อมแนวทางปฏิบัติให้เข้าใจตรงกัน

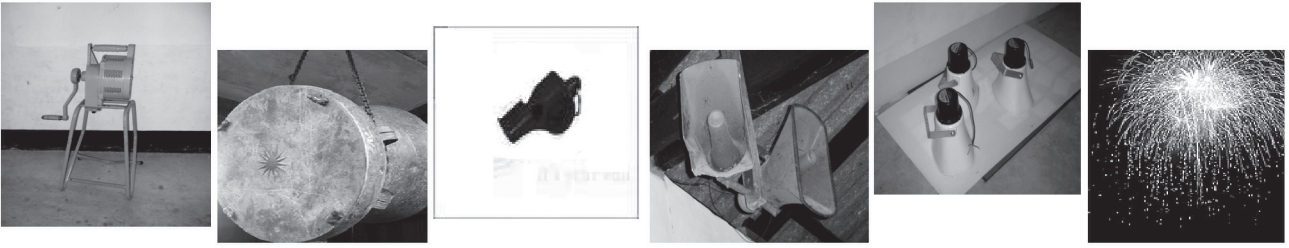
การซักซ้อมแนวทางปฏิบัติเพื่อเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์

ขณะเกิดภัย

1. เมื่อพบว่าปริมาณน้ำฝนมีปริมาณมาก สังเกตดินในแม่น้ำลำธารมีสีขุ่น และน้ำไหลแรงมากกว่าปกติ หรือฝนตกหนักติดต่อกันหลายวัน ดินโคลนเริ่มหล่นลงมาจำนวนมากในบางแห่ง ซึ่งเป็นสัญญาณให้เห็นว่าอาจเกิดน้ำท่วมใหญ่หรือโคลนถล่ม หรือได้รับการแจ้งให้อพยพจากทางราชการ ให้ดำเนินการ ดังนี้

- มีสเตอร์เตือนภัย คนที่ 1 ไปแจ้งผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าป้อม และชาวบ้านให้ตัดสินใจในการอพยพไปที่ปลอดภัยในทันที
- มีสเตอร์เตือนภัยคนอื่นๆ แจ้งให้ประชาชนอพยพหนีภัย โดยหมุนไซเรน ตีกลอง ตีเกราะ เป่านกหวีดต่อๆ กันไป ตามที่ตกลงกันเอาไว้

อุปกรณ์แฉ่งเตือนภัยชนิดต่าง ๆ

2. เมื่ออพยพไปยังจุดรวมพลแล้ว มิสเตอร์เตือนภัย เป็นผู้ช่วยกำนั ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าป้อม หัวหน้าคุ้ม และกรรมการหมู่บ้าน ในการตรวจนับผู้อพยพ และอำนวยความสะดวกระหว่างการอพยพ

หลังเกิดภัย

1. เมื่อสถานการณ์เข้าสู่ภาวะปกติ ให้ประสานผู้เกี่ยวข้องในการอพยพประชาชน กลับภูมิลำเนา
2. ช่วยเหลือผู้บาดเจ็บที่ยังคงตกค้างอยู่ส่งสถานพยาบาล
3. ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้ความช่วยเหลือด้านการแพทย์และสาธารณสุข รวมถึงการฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้ประสบภัย
4. ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซ่อมแซมสาธารณูปโภคที่จำเป็นให้สามารถ ใช้ได้ตามปกติ

ตัวอย่างอาสาสมัครเตือนภัย “มิสเตอร์เตือนภัย” ที่มีผลงานดีเด่น

1. เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2549 ได้เกิดอุทกภัยและดินโคลนถล่ม ที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างเกิดเหตุการณ์ดังกล่าว นายสุเทพ แซ่ผ่าน อาสาสมัครเตือนภัย ดินถล่ม “มิสเตอร์เตือนภัย” หมู่ที่ 6 ตำบลแม่งอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ได้เฝ้าติดตามสถานการณ์ สังเกตสีของน้ำในลำห้วยที่ไหลผ่านหมู่บ้าน และปริมาณน้ำฝน แล้วจึงรายงานให้สมาชิก องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ทำการอพยพราษฎรไปอยู่ที่ปลอดภัย ทำให้ราษฎร 30 ครัวเรือน จำนวนกว่า 100 คน ปลอดภัยจากเหตุการณ์อุทกภัยและดินถล่มดังกล่าว

2. เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2550 เวลาประมาณ 18.00-19.00 น. ได้เกิดฝนตกหนัก น้ำป่าไหลหลากเข้าท่วมบ้านเรือนราษฎรในพื้นที่หมู่ที่ 4 บ้านเมืองน้อย ตำบลเวียงเหนือ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และนายฉิมคำ ตีโต๊ะ ผู้ใหญ่บ้านและอาสาสมัครเตือนภัย ดินถล่ม “มิสเตอร์เตือนภัย” หมู่ที่ 4 บ้านเมืองน้อย ตำบลเวียงเหนือ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ปฏิบัติหน้าที่เฝ้าระวัง แจ้งเตือน และอพยพประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยดังกล่าว ทำให้ไม่มีผู้บาดเจ็บหรือเสียชีวิตจากเหตุการณ์ดังกล่าว

3. เมื่อวันที่ 29-30 สิงหาคม 2550 เวลาประมาณ 21.00-02.00 น. ได้เกิดฝนตกหนักและน้ำป่าไหลหลากในพื้นที่หมู่ที่ 7 บ้านมาย ตำบลวังเงิน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง เป็นเหตุให้บ้านเรือนราษฎรและสิ่งสาธารณประโยชน์ได้รับความเสียหาย และนายถวิล ต้อยธิ มิสเตอร์เตือนภัย หมู่ที่ 7 บ้านมาย ได้ปฏิบัติหน้าที่เฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัย โดยได้รายงานให้นายมิตร วุฒิเมืองชื่น ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 บ้านมายทราบ เพื่อแจ้งเตือนราษฎรในหมู่บ้านให้ทราบถึงสถานการณ์ โดยผู้ใหญ่บ้านได้ใช้ไซเรนเตือนภัยแบบมือหมุน และเสียงตามสายในหมู่บ้านแจ้งเตือนภัยให้ราษฎรเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ ทำให้สามารถลดความสูญเสียได้เป็นอย่างมากโดยไม่มีผู้บาดเจ็บหรือเสียชีวิต

โดยอาสาสมัครเตือนภัย “มิสเตอร์เตือนภัย” ทั้ง 3 คน ได้รับรางวัลผลงานดีเด่นด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ วันที่ 26 ธันวาคม 2551

*****

บทที่ 3

การแจ้งเตือนภัยและอุปกรณ์การแจ้งเตือน

การแจ้งเตือนภัย

การแจ้งเตือนภัย คือการแจ้งให้ประชาชนในหมู่บ้านหรือพื้นที่เสี่ยงภัย เตรียมตัวให้พร้อมและหนีภัยได้ทัน โดยใช้วิธีการต่างๆ ตามแต่จะตกลงกันได้ การแจ้งเตือนแบ่งได้เป็น 2 ระยะ ดังนี้

1. การแจ้งเตือนเพื่อเตรียมพร้อม

เป็นการแจ้งเตือนเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยเตรียมความพร้อมสำหรับเผชิญกับสถานการณ์ เช่น แจ้งเตือนให้ประชาชนฟังประกาศจากกรมอุตุนิยมวิทยาหรือหน่วยงานราชการอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการเตรียมความพร้อมในด้านอื่นๆ เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการอพยพ และควรจัดทำแผนอพยพประชาชนและมีการซ้อมแผนอยู่เสมอ

◆ แผนการแจ้งเตือนภัยและอพยพ

การแจ้งเตือนภัยและการอพยพจะต้องจัดทำแผนไว้ล่วงหน้าเพื่อให้ทุกคนเข้าใจตรงกันในเรื่องการปฏิบัติตัวเมื่ออยู่ในช่วงฤดูฝน หรือเมื่อมีการแจ้งเตือนให้ระวังรวมถึงการอพยพไปยังพื้นที่ปลอดภัย อาสาสมัครเตือนภัย หรือ “มิสเตอร์เตือนภัย” จะต้องประสานกับผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าคุ้ม (หัวหน้าป้อม) และชาวบ้าน รวมทั้งหน่วยราชการในพื้นที่ จัดทำแผนร่วมกัน เนื่องจากคนในหมู่บ้านเป็นผู้ที่รู้สภาพพื้นที่และเส้นทางของหมู่บ้านดีกว่าบุคคลภายนอก และแผนที่ได้นั้นก็จะเป็นประโยชน์ในการลดความเสี่ยงภัยให้กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านให้เกิดความสูญเสียน้อยที่สุด

การทำแผนอพยพประชาชน ระดับหมู่บ้าน

แผนการแจ้งเตือนและอพยพ ประกอบด้วย

- 1) ข้อมูลพื้นที่เสี่ยงภัยจากน้ำท่วมและดินถล่ม จะต้องมีการประชุมชาวบ้านเพื่อกำหนดและรับรู้ร่วมกันว่า มีบ้านไหนบ้างที่เสี่ยงต่อการถูกน้ำป่าไหลหลากหรือดินถล่ม รวมถึงพื้นที่ทำกินด้วย
- 2) ข้อมูลพื้นที่ปลอดภัย เขียนไว้ในแผนให้รู้ว่าพื้นที่ใดบ้างปลอดภัยจากอุทกภัยและดินโคลนถล่ม โดยปกติควรใช้บริเวณที่เป็นพื้นที่สูงเป็นจุดอพยพ และจุดรวมพล
- 3) เส้นทางคมนาคม คือถนนหรือทางเดินเท้าที่สามารถไปยังจุดปลอดภัยได้ จะต้องเขียนไว้ในแผนให้รู้ว่า เมื่อได้รับการเตือนให้หนีภัยจะหนีไปยังจุดรวมพลและศูนย์อพยพโดยเส้นทางใด และโดยวิธีใด ทำความตกลงกันให้ชัดเจนจะได้ไม่เกิดความสับสนและชุลมุนเมื่อเกิดภัย
- 4) สัญญาณที่ใช้ในการเตือนภัย ควรมีการตกลงสัญญาณเตือนภัยร่วมกันว่าจะใช้สัญญาณใด เช่น การหมุนไซเรน, การตีเกราะเคาะไม้, การตีกลอง, การเป่านกหวีด ฯลฯ
- 5) วิธีการอพยพ ควรมีการบอกวิธีการหนีภัย เส้นทาง การอพยพและการรวมพล
- 6) การรายงานตัว และการจัดศูนย์อพยพ

“แผนการแจ้งเตือนและอพยพ จะต้องแบ่งพื้นที่และกำหนดคนรับผิดชอบให้ชัดเจน”

เมื่อกำหนดพื้นที่เสี่ยงภัย พื้นที่ปลอดภัย รวมทั้งเส้นทางอพยพแล้ว ให้แบ่งพื้นที่หมู่บ้านเพื่อให้ดูแลกันได้ทั่วถึง โดยอาจแบ่งตามคุ้มบ้านหรือป้อมบ้าน ให้หัวหน้าคุ้มหรือหัวหน้าป้อมเป็นคนดูแลแจ้งเตือนและประสานกับคนในคุ้มบ้านหรือป้อมบ้าน

◆ สาระสำคัญในการแจ้งเตือนภัย ◆

ในการแจ้งเตือนภัย “มีสเตอร์เตือนภัย” จะต้องบอกวิธีปฏิบัติแก่ชาวบ้าน ดังนี้

1) ให้อภัยติดตามข่าวสาร การพยากรณ์อากาศจากทางราชการผ่านทางวิทยุ โทรทัศน์ อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนและหน้ามรสุม เพราะอาจมีข่าวเตือนถึงสภาวะฝนตกหนัก โอกาสเกิดน้ำท่วมหรือดินถล่มในบางพื้นที่

2) ต้องเรียนรู้และร่วมกันวางแผน ในการหนีภัยน้ำท่วมหรือดินถล่ม และร่วมกันคิด และวางแผนกันว่าหากเกิดน้ำท่วมหรือดินถล่ม ควรจะอพยพตนเองและครอบครัวไปยังสถานที่ปลอดภัยใด และจะอพยพไปอย่างไร รวมทั้งร่วมในการฝึกซ้อมแผนทุกครั้ง เมื่อเวลาเกิดน้ำท่วมหรือดินถล่มจะได้ช่วยเหลือตนเองและครอบครัวให้ปลอดภัย

3) ควรรวบรวมวัสดุอุปกรณ์ในยามฉุกเฉินไว้ให้พร้อม ในกรณีที่จะต้องมีการซ่อมแซมหรือก่อสร้างบ้านเรือนชั่วคราวในระหว่างหรือหลังจากน้ำลด

4) จดรายละเอียดของสถานที่ติดต่อของทางราชการไว้เพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน เช่น เบอร์โทรศัพท์ หรือที่อยู่ขององค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล ที่ว่าการอำเภอ สถานีตำรวจ สถานีดับเพลิง โรงพยาบาล สถานีอนามัย ไฟฟ้า หรือประปา เป็นต้น ในกรณีที่เรากำลังต้องการติดต่อขอความช่วยเหลือโดยด่วน

5) ควรนำเอกสารสำคัญ จัดรวบรวมไว้ให้สะดวกโดยจัดเก็บไว้ในถุงกันน้ำและพร้อมเสมอเมื่อต้องการอพยพหนีภัย เช่น บัตรประจำตัวประชาชน ทะเบียนบ้าน สำเนาทะเบียนรถยนต์ ใบอนุญาตขับขี่ โฉนดที่ดิน เป็นต้น

6) สิ่งของมีค่า เช่น เครื่องประดับ ฯลฯ จัดเก็บไว้ในถุงกันน้ำในที่ปลอดภัย ให้หยิบฉวยได้ง่ายเมื่อเกิดภัยขึ้น

7) จัดเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในยามฉุกเฉินไว้เสมอเพื่อใช้ในยามจำเป็นได้แก่

- วิทยุกระเป่าหิ้ว ไฟฉาย และถ่านไฟฉายใหม่ (สำรองไว้)
- เทียนไขและไม้ขีดไฟ
- เชือก
- เครื่องมือประกอบอาหาร
- กักตุน น้ำดื่มสะอาดและอาหารกระป๋อง อาหารแห้งให้อยู่ได้ก่อนที่จะได้รับการช่วยเหลือ
- ยารักษาโรคและเครื่องมือปฐมพยาบาล
- รองเท้าบูทและถุงมือยาง (ถ้ามี)
- เสื้อผ้า ผ้าห่ม และเครื่องใช้จำเป็นเพื่อใช้เวลาที่น้ำท่วม

8) อย่าปล่อยให้เด็กเล็กว่ายน้ำหรือพายเรือเล่นตามลำพังโดยไม่มีผู้ใหญ่อยู่ด้วย ในช่วงฤดูฝนเด็ดขาด

9) หากเกิดดินถล่มและติดอยู่ในน้ำ อย่าว่ายน้ำหนี เพราะอาจถูกซากไม้ ก้อนหิน ที่ไหลมากับโคลนกระแทกถึงตายได้ ให้หาต้นไม้หรือสิ่งปลูกสร้างที่แข็งแรง และปีนขึ้นไปบนที่สูง

✧ วิธีการเตือน ✧

- ประกาศเสียงตามสาย
- ประชุมกรรมการหมู่บ้านและให้ไปบอกต่อ
- ประชุมชาวบ้าน
- ประกาศในงานทำบุญที่วัด
- ติดประกาศที่ศาลากลางหมู่บ้าน, โรงเรียน, วัด

2. การแจ้งเตือนเพื่อหนีภัย

เป็นการบอกให้รู้ว่าภัยจากดินถล่มจะเกิดในเวลาอันใกล้นี้ เนื่องจากมีฝนตกหนัก มีปริมาณน้ำฝนจากกระบอกวัดปริมาณน้ำฝนจำนวนมากอยู่ในเกณฑ์อันตราย และการเปลี่ยนแปลงของปริมาณ สี ของน้ำในแม่น้ำลำธารเหนือหมู่บ้านขึ้นไป ซึ่งมีการแจ้งเตือนเป็นระยะ “มิสเตอร์เตือนภัย” ต้องบอกให้ชาวบ้านหนีหรืออพยพไปยังพื้นที่ปลอดภัย ตามที่ตกลงกันไว้ในทันที

วิธีการเตือน ต้องมีการตกลงกันไว้ก่อนว่าจะเตือนโดยวิธีใด ซึ่งอาจใช้ได้หลายวิธี ดังนี้

- โซเรนเตือนภัยแบบมือหมุน หมุนให้เกิดเสียงดัง ให้ชาวบ้านได้ยินและหนีไปตามแผนที่ตกลงกันไว้
- ตีเกราะเคาะไม้ที่หมู่บ้านใช้เวลามีเหตุร้าย
- ตีกลองเพล โดยต้องตกลงกันก่อนว่า ถ้าตีในเวลาที่ไม่ใช่เวลาปกติ ให้ถือว่าเป็นการเตือนภัย
- เป่านกหวีดเสียงยาว
- จุดพลุ

กระบอกวัดปริมาณน้ำฝน

วิธีการทำกระบอกวัดปริมาณน้ำฝนโดยวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น

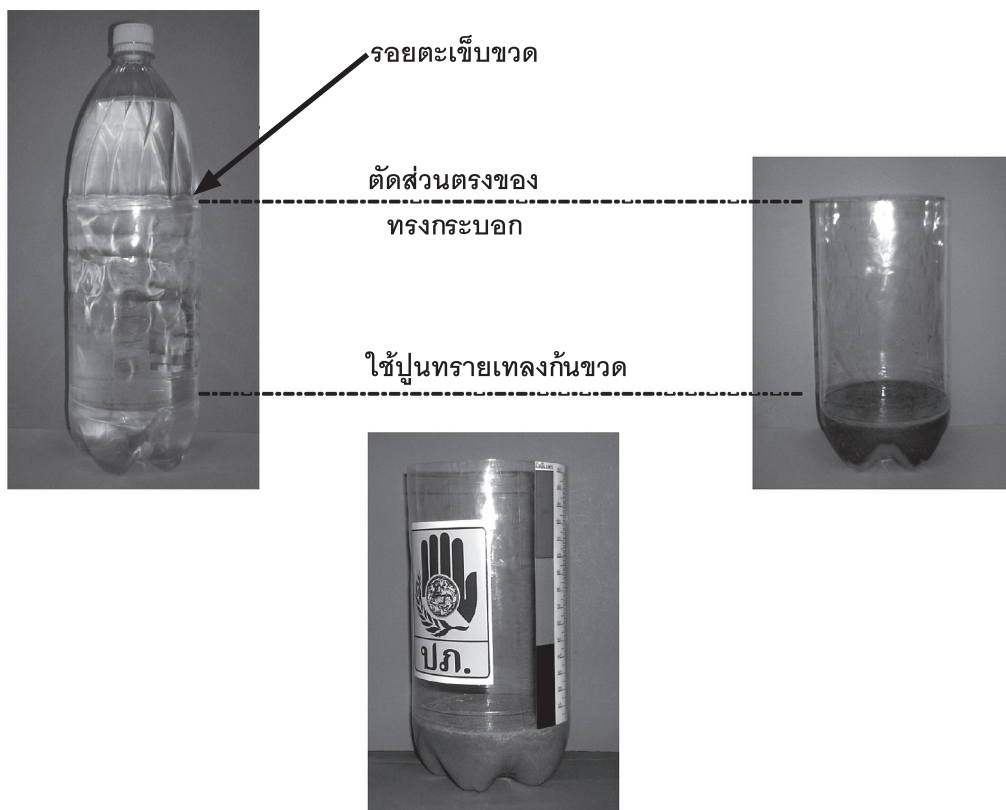
1. วัสดุ

- 1) ขวดน้ำอัดลมพลาสติกใส ขนาด 2 ลิตร เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10 เซนติเมตร
- 2) ไม้บรรทัดแถบพลาสติก หรือแถบกระดาษ ที่มีสเกลวัดระยะหน่วยเป็นเซนติเมตร ความละเอียดถึงมิลลิเมตร สำหรับติดบนกระบอกพลาสติกใสรองรับน้ำฝน
- 3) วัสดุสำหรับอุดปรับส่วนที่ขนาดไม่เท่ากันของก้นขวด เช่น ปูนซีเมนต์ผสมทราย ดินน้ำมัน หรือ ปูนพลาสติก เป็นต้น

2. วิธีทำ

วิธีที่ 1 โดยการปรับระดับก้นขวดที่ไม่คงที่ด้วยปูนซีเมนต์ผสมทราย

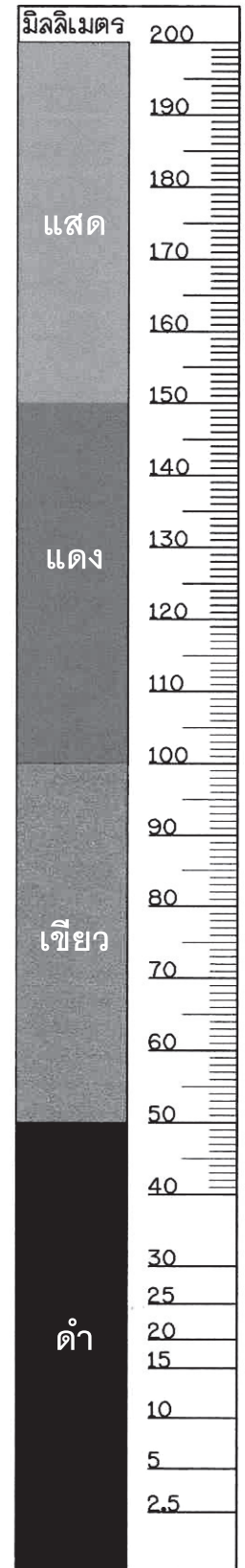
- 1) ตัดขวดพลาสติกด้านบน บริเวณที่ทรงกระบอกมีส่วนตรงเท่ากัน ตกแต่งปากขวดที่ตัดให้สวยงาม และไม่มีคม
- 2) เทปูนทรายด้านก้นขวด จนถึงช่วงเส้นผ่าศูนย์กลางคงที่ สูง 4.5 เซนติเมตร จากก้นขวด ปรับแต่งปูนทรายให้เรียบ รอให้ปูนแห้ง
- 3) ติดแถบวัดสเกลความสูง เริ่ม 0 มม. ที่ขอบบนของปูนทรายที่เทไว้จนถึง 150 มม.

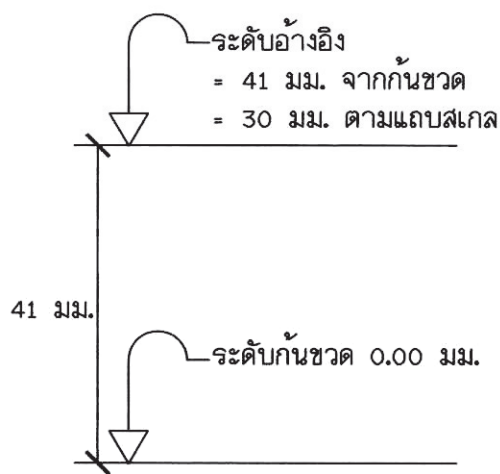
รูปวิธีที่ 1 การทำกระบอกวัดน้ำฝนจากขวดน้ำอัดลม

วิธีที่ 2 โดยการปรับแก้ความสูงค่าระดับของกันชวดด้วยสเกล

- 1) ตัดกระบอกพลาสติกด้านบน บริเวณที่ทรงกระบอกมีส่วนตรงเท่ากัน ตกแต่งปากขวดที่ตัดให้สวยงาม และไม่มีคม
- 2) ทำสเกลวัดความสูงของระดับน้ำบริเวณกันชวด ให้สัมพันธ์กับ ทรงกระบอก (ปรึกษาผู้รู้) หรือ ข้อ 3
- 3) ตัดลอกสเกลที่จัดทำขึ้น ในคู่มือนี้ นำไปปิดที่กระบอกวัดน้ำฝน

รูปวิธีที่ 2 การทำกระบอกวัดน้ำฝนจากขวดน้ำอัดลม

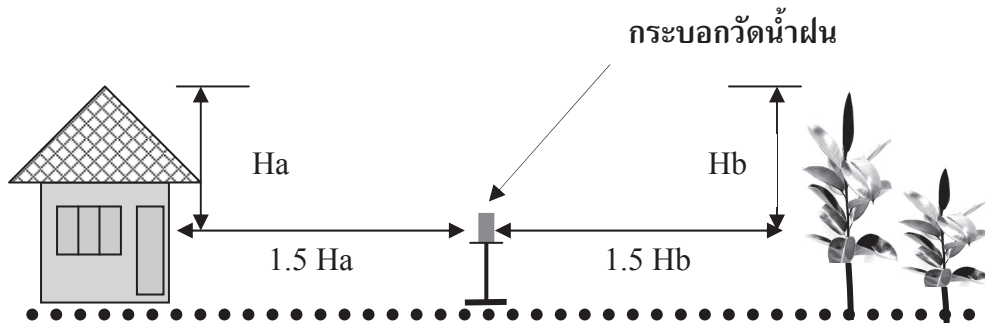

สเกลสำหรับติดขวดน้ำอัดลมขนาด 2 ลิตร เพื่อจัดทำเป็นกระบอกวัดปริมาณน้ำฝนอย่างง่าย (วิธีที่ 2)

3. วิธีการติดตั้งกระบอกวัดปริมาณน้ำฝนอย่างง่าย

สถานที่ติดตั้งกระบอกวัดปริมาณน้ำฝนอย่างง่าย ต้องเป็นที่โล่งโดยรอบ ไม่มีอุปสรรคต่อการรองรับน้ำฝน มั่นคงแข็งแรง ทนทานต่อลม และให้สามารถถอดล้างทำความสะอาดได้สะดวก โดยสามารถใช้วัสดุที่มีอยู่มาปรับใช้ได้ หากมีรั่มไม้ อาคาร หรือกำแพงอยู่สูงกว่าจุดที่ตั้งกระบอกรจะต้องตั้งกระบอกรองรับน้ำฝนอยู่ห่างจากสิ่งที่เป็นอุปสรรคเท่ากับ 1.5 เท่าของความสูงของรั่มไม้ อาคาร หรือกำแพงนั้น และจะต้องพ้นจากทางสัญจรของสัตว์เลี้ยงขนาดใหญ่ เช่น ช้าง ม้า โค และ กระบือ ตลอดจนจะต้องอยู่ในบริเวณที่สามารถเข้าไปทำการจดบันทึกข้อมูลได้อย่างสะดวก เป็นต้น

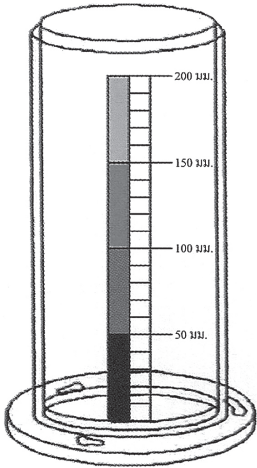

ภาพสเก็ตตัวอย่างการติดตั้งเครื่องมือวัดปริมาณน้ำฝน

4. การอ่านค่า

การอ่านค่าจากกระบอกวัดปริมาณน้ำฝน

การอ่านค่าปริมาณน้ำฝนจากกระบอกวัดปริมาณน้ำฝน ให้อ่านจากสเกลตรงตำแหน่งผิวบนสุดของระดับน้ำในกระบอกวัดปริมาณน้ำฝน หน่วยที่วัดได้ คือ มิลลิเมตร และยังได้กำหนดเป็นสีในการแสดงค่าปริมาณน้ำฝนในช่วงต่างๆให้มีความแตกต่างเพื่อความสะดวกในการอ่านดังนี้

สเกลตั้งแต่ 151 – 200 ตัวเลขเป็นสีแสด หมายถึงปริมาณฝนตกหนักมากที่สุด
สเกลตั้งแต่ 101 – 150 ตัวเลขเป็นสีแดง หมายถึงปริมาณฝนตกหนักมาก
สเกลตั้งแต่ 51 – 100 ตัวเลขเป็นสีเขียว หมายถึงปริมาณฝนตกหนัก
สเกลตั้งแต่ 0 – 50 ตัวเลขเป็นสีดำ หมายถึงปริมาณฝนตกเล็กน้อย ถึง ปานกลาง

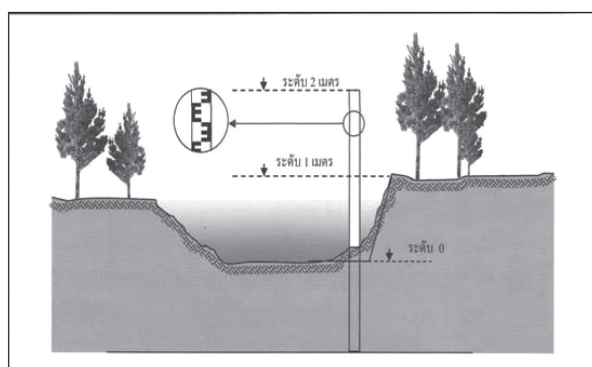
การวัดระดับน้ำในลำห้วย หรือลำธาร

กรณีที่หมู่บ้านอยู่ติดหรืออยู่ใกล้เคียงกับลำห้วย ลำธาร ซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลัก ควรวัดระดับน้ำในลำธาร ควบคู่ไปกับการวัดปริมาณน้ำฝน ซึ่งหากมีข้อมูล สถิติ สามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบในการแจ้งเตือนภัยน้ำท่วมในบริเวณดังกล่าวได้

การติดตั้งเสาวัดระดับน้ำในลำธาร

1) ใช้เสาไม้ขนาดที่เหมาะสม เป็นเสาสี่เหลี่ยมหรือเสากลมก็ได้ ขนาดประมาณ 4-6 นิ้ว โดยปักในดินท้องคลอง และริมฝั่งของลำห้วยหรือลำธารให้แข็งแรง ทนต่อกระแสน้ำได้

2) ทำสเกลวัดระดับความสูงของกระแสน้ำในลำธาร ให้หน่วยวัดเป็นเมตร หรือมีความละเอียดอ่านค่าได้เป็นเซนติเมตร (หากทำได้) มีขนาดตัวอักษร/ตัวเลข อ่านได้อย่างชัดเจน (จัดทำโดยใช้สีน้ำมัน)

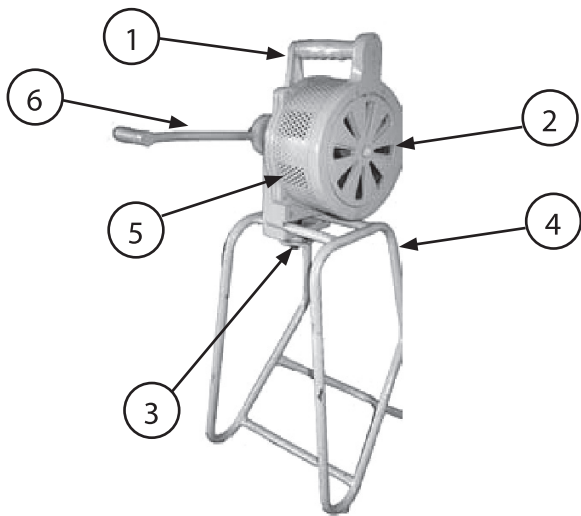

ໄສເຣນເຕືອນກັຍແບບມືອ່ມຸນ

ໄສເຣນເຕືອນກັຍເປັນອຸປະກອນສໍາລັບໃຫ້ສັນຍາດເຕືອນກັຍໃນຮູ້ມຸ່ບ້ານ ຮູ້ມຸ່ບ້ານ ຫຼືອື່ນໆ ຕາມທີ່ ຜູ້ຄວບຄຸມແລະຜູ້ຮັບຟັງສັນຍາດໄສເຣນ ຈະທໍາຂັດຕອນນໍາໄປກໍາເນີດໃຊ້ງານ ແລະສາມາດໃຊ້ງານໃນສະຖານທີ່ ທີ່ເມີໄຟຟ້າໄດ້ ໂດຍໃຊ້ມືອ່ມຸນ ເຊິ່ງງ່າຍຕໍ່ການໃຊ້ງານແລະການບໍາຮຸ່ງຮັກສາ

ສ່ວນປະກອບຂອງໄສເຣນເຕືອນກັຍແບບມືອ່ມຸນ

- 1) ມືອ່ມຸນຄວບຄຸມເສີຍງ
- 2) ແຜ່ນເລື່ອນຖືກຄວບຄຸມດ້ວຍມືອ່ມຸນ
- 3) ສຸດຍືດໄສເຣນກັບຂາຕັ້ງ
- 4) ຂາຕັ້ງ
- 5) ກະບັງ/ຮັກສາ
- 6) ດໍາມືອ່ມຸນ

ວິທີໃຊ້ງານແລະການບໍາຮຸ່ງຮັກສາ

1. ວິທີການໃຊ້ງານ

ຮູ້ມຸນດໍາມືອ່ມຸນທີ່ຢູ່ດ້ານຂ້າງຂອງຕົວເຮືອນໃນທິດທາງຕາມເຂັມນາຟິກາ (ຮູ້ມຸນອອກຈາກ ຕົວເຮືອນຂອງຜູ້ໃຊ້ໄປຍັງຕົວເຮືອນ) ແລະເພື່ອໃຫ້ໄດ້ເສີຍງ 2 ເສີຍງ (Two Tone) ຈະຕ້ອງຮູ້ມຸນດໍາມືອ່ມຸນສໍາລັບ ຄວບຄຸມເສີຍງທີ່ຢູ່ດ້ານບນຂອງຕົວເຮືອນດ້ວຍ ເພື່ອໃຫ້ການຮູ້ມຸນນີ້ໄປຮູ້ມຸນການທໍາງານຂອງແຜ່ນເລື່ອນຢູ່ໃນ ຕົວເຮືອນດ້ານໃນເຊິ່ງຈະຕ້ອງທໍາໃຫ້ເສີຍງສອງເສີຍງສັບໄປມາ (Two Tone)

2. ວິທີການບໍາຮຸ່ງຮັກສາ

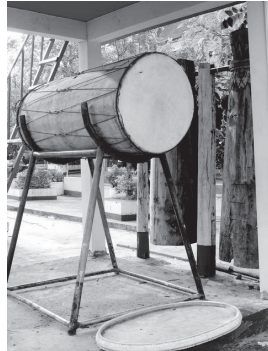
- ໃຊ້ຖູ່ຄຸມຕົວເຮືອນ ເພື່ອປ້ອກັ້ນຝຸ່ນແລະຄວາມຊື່ນ
- ຫຍອດນໍ້າມັນຮັກສາຕົວເຮືອນທີ່ມີການເຄື່ອນໄຫວທຸກຄັ້ງຮັກສາ
- ທົດສອບຮູ້ມຸນເຮືອນເພື່ອສັງເກດການທໍາງານວ່າປົກຕິດຮັກສາ ອ່າງນ້ອຍເດືອນລະ 2 ຄັ້ງ
- ໃຊ້ຝ້າງຸ່ມ ຟອ່ງນໍ້າ ເຊິ່ງທໍາຄວາມສະອາດທຸກຄັ້ງຮັກສາຈາກມີການທົດສອບຮັກສາ

◆ การตีเกราะ เคาะไม้ ที่หมู่บ้านใช้เวลามีเหตุร้าย

◆ การตีกลองเพล

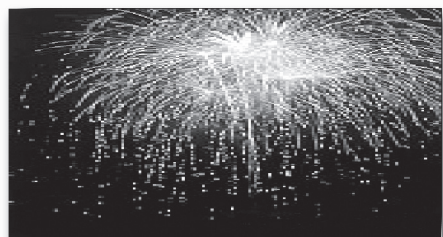
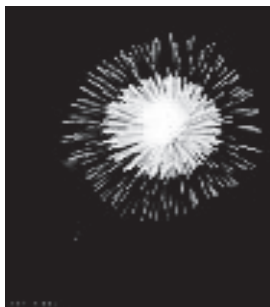
โดยตกลงกันไว้ก่อน ถ้าตีในเวลาที่ไม่ใช่เวลาปกติ ให้ถือว่าเป็นการเตือนภัย

◆ การเป่านกหวีด

◆ การจุดพลุ

คำแนะนำในการใช้สมุดจดบันทึกปริมาณน้ำฝน

สมุดจดบันทึกปริมาณน้ำฝนประจำหมู่บ้าน เป็นสมุดสำหรับเพื่อให้มีสเตอร์เตือนภัยใช้จดบันทึกข้อมูลปริมาณน้ำฝนที่อ่านได้ในแต่ละวัน พร้อมกับลงชื่อผู้บันทึก และลงรายละเอียดความผิดปกติในช่องหมายเหตุไว้ด้วย เช่น วันที่ไม่มีฝนตก/วันที่ฝนตกน้อย หรือน้ำฝนระเหยไปจนไม่สามารถอ่านค่าได้ และวันที่ฝนตกมากจนปริมาณเกินปกติ ซึ่งจะต้องรีบรายงานให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องทราบเพื่อเตรียมพร้อมอพยพ

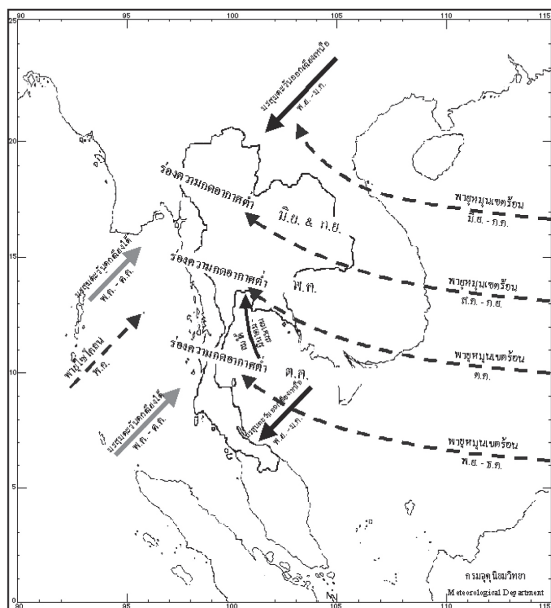
ช่วงเวลาที่ควรใช้สมุดจดบันทึกปริมาณน้ำฝนประจำหมู่บ้าน

พื้นที่ที่เสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัย น้ำป่าไหลหลาก และดินถล่มในพื้นที่เสี่ยงภัยในประเทศไทย อาจเกิดได้ในช่วงเวลาที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค เนื่องจากประเทศไทยได้รับอิทธิพลลมมรสุม 2 ทิศ คือ มรสุมตะวันออกเฉียงใต้ และมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีผลต่อปริมาณฝนในประเทศ จึงสรุปช่วงเวลาที่ควรเตรียมการในการจดบันทึกปริมาณน้ำฝนไว้เป็นภูมิภาค ดังนี้

ตารางแสดงช่วงเดือนเสี่ยงภัยในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย

ภาค	ช่วงเดือนเสี่ยงภัย
ภาคเหนือ	พฤษภาคม - กันยายน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	สิงหาคม - ตุลาคม
ภาคตะวันออก	พฤษภาคม - ตุลาคม
ภาคใต้ฝั่งตะวันออก	ตุลาคม - ธันวาคม
ภาคใต้ฝั่งตะวันตก	พฤษภาคม - ตุลาคม

ทั้งนี้ มีสเตอร์เตือนภัยควรพึงพยากรณ์อากาศ ประกาศการเตือนภัยจากกรมอุตุนิยมวิทยาและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพราะช่วงเวลาที่กำหนดมาอาจจะคลาดเคลื่อนได้ เพราะเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติซึ่งเราไม่สามารถกำหนดได้ ตารางข้างต้นเป็นเพียงการคาดการณ์ไว้เท่านั้น

หมายเหตุ 1. ร่องความกดอากาศต่ำจะมีกำลังอ่อนและไม่ปรากฏชัดเจนหรืออาจมีตำแหน่งคลาดเคลื่อนไปจกตามได้
2. ที่มา: เอกสาร "The Rainfall of Thailand", A Study by Lawrence Sternstein, supported by The U.S. Army Quartermaster Corps, Research and Engineering Command, Project No. 7-83-01-006.

วิธีการบันทึกปริมาณน้ำฝน

1. สิ่งแรกที่ต้องทำความเข้าใจ คือ สมุดจดบันทึกปริมาณน้ำฝนประจำหมู่บ้านของมิสเตอร์เตือนภัย ได้แบ่งตารางบันทึกปริมาณน้ำฝนและระดับน้ำในลำธาร ในการตรวจวัดในช่วงฤดูฝน เป็น 2 กรณี คือ

➤ กรณีฝนตกน้อย – ปานกลาง (*ภาวะปกติ*)

➤ กรณีฝนตกหนัก หรือกรณีได้รับแจ้งจากกรมอุตุนิยมวิทยาว่ามีพายุ หรือลมมรสุมเข้าประเทศไทย (*ภาวะเฝ้าระวัง*)

2. อาสาสมัครเตือนภัย “มิสเตอร์เตือนภัย” ควรตรวจดูระดับน้ำในกระบอกวัดปริมาณน้ำฝน ในเวลา 07.00 น. ของทุกวัน (หรือในช่วงเช้า) ว่ามีระดับในกระบอกวัดสูงเท่าไร แล้วทำการจดบันทึกลงในตารางบันทึกประจำวัน (*ภาวะปกติ*) หลังจากนั้นให้เทน้ำทิ้งไป มิสเตอร์เตือนภัยควรทำการตรวจวัดปริมาณน้ำฝนทุกวัน ในภาวะเฝ้าระวัง คือสถานการณ์ฝนที่ตกหนัก-ฝนตกหนักมากผิดปกติ ให้มิสเตอร์เตือนภัยจดปริมาณน้ำฝนในตารางบันทึก (*ภาวะเฝ้าระวัง*)

3. การอ่านค่าและจดบันทึก ระดับน้ำในกระบอกวัดปริมาณน้ำฝน และระดับน้ำในลำธาร อาสาสมัครเตือนภัย “มิสเตอร์เตือนภัย” ควรอ่านในช่วงเวลาใกล้เคียงกันในของทุก ๆ วัน

4. เมื่ออาสาสมัครเตือนภัย “มิสเตอร์เตือนภัย” อ่าน จดบันทึกลงในตารางบันทึกประจำวัน (*ภาวะปกติ*) แต่ถ้าสถานการณ์ในพื้นที่มีฝนตกหนักมาก (*ภาวะเฝ้าระวัง*) อาสาสมัครเตือนภัย “มิสเตอร์เตือนภัย” ควรจดถี่ทุกชั่วโมง เพราะการจดทุกชั่วโมง จะเป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินใจการแจ้งเตือนภัยได้

5. อาสาสมัครเตือนภัย “มิสเตอร์เตือนภัย” ควรบันทึกระดับน้ำในลำธารด้วยหากในหมู่บ้านมีลำธาร เพราะการจดทุกชั่วโมง จะเป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินใจการแจ้งเตือนภัยได้

6. อาสาสมัครเตือนภัย “มิสเตอร์เตือนภัย” ควรกาบบาท หรือขีดในช่องปรากฏการณ์ เหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นไว้เพราะเนื่องจากการเตือนภัยตามธรรมชาติ ก่อนที่จะเกิดภัยไว้เป็นข้อมูลในการแจ้งเตือนภัย หรือการอพยพ

7. กรณีปริมาณน้ำฝนเต็มกระบอกวัดแล้ว เมื่อเทน้ำออกควรแจ้งในช่องหมายเหตุให้ชัดเจนและเวลาที่เทด้วย

8. ถ้าอาสาสมัครเตือนภัย “มิสเตอร์เตือนภัย” พบสถานการณ์สำคัญ เช่น เกิดน้ำป่าไหลหลาก ดินถล่ม หินถล่มในพื้นที่ใกล้เคียง หรือมีการแจ้งเตือนภัยฉุกเฉิน ควรระบุในช่องหมายเหตุด้วย

9. อาสาสมัครเตือนภัย “มิสเตอร์เตือนภัย” ควรจดบันทึกเมื่อเริ่มเข้าฤดูฝน และควรจดบันทึกต่อเนื่องทุกวัน และเมื่อสถานการณ์มีฝนตกหนัก หรือฝนตกผิดปกติในพื้นที่ ควรจดบันทึกทุก ๆ ชั่วโมง จนกว่าสถานการณ์จะเข้าสู่ภาวะปกติ และสังเกตสิ่งแวดล้อมโดยรอบซึ่งจะเป็นสัญญาณเตือนภัยตามธรรมชาติด้วย

โดยอาสาสมัครเตือนภัย “มิสเตอร์เตือนภัย” จะต้องจดบันทึกข้อมูลให้ครบถ้วนตามรายการต่อไปนี้

- รายละเอียดพื้นที่ เช่น ชื่อหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด
- วัน เดือน ปี เวลาที่ทำการบันทึก
- ปริมาณความสูงของปริมาณน้ำฝนในกระบอกวัดปริมาณน้ำฝน
- ระดับน้ำในลำธาร หรือลำห้วย
- ข้อมูลด้านน้ำฝน ว่ามีฝนตก ฝนตกหนัก ฝนไม่ตก
- ข้อมูลด้านน้ำในลำธาร ความขุ่นของน้ำ สีของน้ำมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่
- รายละเอียดสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น เช่น การเกิดดินถล่ม หินถล่ม น้ำป่าไหลหลาก เป็นต้น
- ลงชื่อผู้ที่จดบันทึกข้อมูล (มิสเตอร์เตือนภัย) และผู้ตรวจข้อมูล

การรายงาน

เมื่อมิสเตอร์เตือนภัยจดบันทึกเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้รายงานปริมาณน้ำฝนที่บันทึกได้ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ อบต. ทราบทุกวัน

*****

ตัวอย่าง

ตารางจดบันทึกปริมาณน้ำฝนและระดับน้ำในลำธารประจำวัน(ภาวะปกติ)

ตารางจดบันทึกปริมาณน้ำฝนและระดับน้ำในลำธารประจำวัน(ภาวะปกติ)										
บันทึกข้อมูลประจำเดือน..... พ.ศ..... หมู่บ้าน.....										
หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....										
วันที่	เวลาบันทึก (นาฬิกา)	ปริมาณความสูง ของน้ำฝนที่อ่าน (มม.)	ระดับน้ำในลำ ธารวัดจากกัน คลอง (ม.)	ปรากฏการณ์ / เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (ภาคบาทในช่องว่าง)						หมายเหตุ
				ฝน ไม่ตก	ฝน ตก	น้ำไม่ เปลี่ยนสี /ไม่ขุ่น	น้ำ เปลี่ยนสี /ขุ่น	น้ำไม่ ล้น ตลิ่ง	น้ำ ล้น ตลิ่ง	
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										
12										
13										
14										
15										
16										
17										
18										
19										
20										
21										
22										
23										
24										
25										
26										
27										
28										
29										
30										
31										

ลงชื่อ.....ผู้จดบันทึกข้อมูล

ลงชื่อ.....ผู้ตรวจ

(.....)

(.....)

มิสเตอร์เตือนภัย

ผู้ใหญ่บ้าน

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ตัวอย่าง

ตารางจดบันทึกปริมาณน้ำฝนและระดับน้ำในลำธารประจำวัน(ภาวะปกติ)

ตารางจดบันทึกปริมาณน้ำฝนและระดับน้ำในลำธารประจำวัน(ภาวะปกติ)										
บันทึกข้อมูลประจำเดือน..... พ.ศ..... หมู่บ้าน.....										
หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....										
วันที่	เวลาบันทึก (นาฬิกา)	ปริมาณความสูง ของน้ำฝนที่อ่าน (มม.)	ระดับน้ำในลำ ธารวัดจากกัน คลอง (ม.)	ปรากฏการณ์/ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (กากบาทในช่องว่าง)						หมายเหตุ
				ฝน ไม่ตก	ฝน ตก	น้ำไม่ เปลี่ยนสี /ไม่ขุ่น	น้ำ เปลี่ยนสี /ขุ่น	น้ำไม่ ล้น	น้ำ ล้น	
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										
12										
13										
14										
15										
16										
17										
18										
19										
20										
21										
22										
23										
24										
25										
26										
27										
28										
29										
30										
31										

ลงชื่อ.....ผู้จดบันทึกข้อมูล

ลงชื่อ.....ผู้ตรวจ

(.....)

(.....)

มิสเตอร์เตือนภัย

ผู้ใหญ่บ้าน

ตัวอย่าง

ตารางจดบันทึกปริมาณน้ำฝนและระดับน้ำในลำธารประจำวัน(ภาวะปกติ)

ตารางจดบันทึกปริมาณน้ำฝนและระดับน้ำในลำธารประจำวัน(ภาวะปกติ)										
บันทึกข้อมูลประจำเดือน..... พ.ศ..... หมู่บ้าน.....										
หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....										
วันที่	เวลาบันทึก (นาฬิกา)	ปริมาณความสูง ของน้ำฝนที่อ่าน (มม.)	ระดับน้ำในลำ ธารวัดจากกัน คลอง (ม.)	ปรากฏการณ์/ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (ทากบาทในช่องว่าง)						หมายเหตุ
				ฝน ไม่ตก	ฝน ตก	น้ำไม่ เปลี่ยนสี /ไม่ขุ่น	น้ำ เปลี่ยนสี /ขุ่น	น้ำไม่ ล้น	น้ำ ล้น	
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										
12										
13										
14										
15										
16										
17										
18										
19										
20										
21										
22										
23										
24										
25										
26										
27										
28										
29										
30										
31										

ลงชื่อ.....ผู้จดบันทึกข้อมูล

ลงชื่อ.....ผู้ตรวจ

(.....)

(.....)

มิสเตอร์เตือนภัย

ผู้ใหญ่บ้าน

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ตัวอย่าง

ตารางจดบันทึกปริมาณน้ำฝนและระดับน้ำในลำธารประจำวัน(ใช้ในขณะฝนตกชุก)

ตารางจดบันทึกปริมาณน้ำฝนและระดับน้ำในลำธารประจำวัน(ใช้ในขณะฝนตกชุก)

บันทึกข้อมูลประจำวันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

หมู่บ้าน..... หมู่ที่.....ตำบล.....

อำเภอ..... จังหวัด.....

เวลา บันทึก (นาฬิกา)	ปริมาณ ความสูงของ น้ำฝนที่อ่าน (มม.)	ระดับน้ำใน ลำธารวัดจาก ก้นคลอง (ม.)	ปรากฏการณ์ / เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (กากบาทในช่องว่าง)						หมายเหตุ
			ฝน ไม่ตก	ฝน ตก	น้ำไม่ เปลี่ยน สี /ไม่ขุ่น	น้ำ เปลี่ยน สี / ขุ่น	น้ำไม่ ล้น ตลิ่ง	น้ำล้น ตลิ่ง	
07.00									
08.00									
09.00									
10.00									
11.00									
12.00									
13.00									
14.00									
15.00									
16.00									
17.00									
18.00									
19.00									
20.00									
21.00									
22.00									
23.00									
24.00									
01.00									
02.00									
03.00									
04.00									
05.00									
06.00									

ลงชื่อ.....ผู้จดบันทึกข้อมูล

ลงชื่อ.....ผู้ตรวจ

(.....)

(.....)

มิสเตอร์เดือนภัย

ผู้ใหญ่บ้าน

ตัวอย่าง

ตารางจดบันทึกปริมาณน้ำฝนและระดับน้ำในลำธารประจำวัน(ใช้ในขณะฝนตกชุก)

ตารางจดบันทึกปริมาณน้ำฝนและระดับน้ำในลำธารประจำวัน(ใช้ในขณะฝนตกชุก)

บันทึกข้อมูลประจำวันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

หมู่บ้าน..... หมู่ที่.....ตำบล.....

อำเภอ..... จังหวัด.....

เวลา บันทึก (นาฬิกา)	ปริมาณ ความสูงของ น้ำฝนที่อ่าน (มม.)	ระดับน้ำใน ลำธารวัดจาก ก้นคลอง (ม.)	ปรากฏการณ์ / เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (กากบาทในช่องว่าง)						หมายเหตุ
			ฝน ไม่ตก	ฝน ตก	น้ำไม่ เปลี่ยน สี /ไม่ขุ่น	น้ำ เปลี่ยน สี / ขุ่น	น้ำไม่ ล้น ตลิ่ง	น้ำล้น ตลิ่ง	
07.00									
08.00									
09.00									
10.00									
11.00									
12.00									
13.00									
14.00									
15.00									
16.00									
17.00									
18.00									
19.00									
20.00									
21.00									
22.00									
23.00									
24.00									
01.00									
02.00									
03.00									
04.00									
05.00									
06.00									

ลงชื่อ.....ผู้จดบันทึกข้อมูล

ลงชื่อ.....ผู้ตรวจ

(.....)

(.....)

มิสเตอร์เดือนกัญ

ผู้ใหญ่บ้าน

เอกสารอ้างอิง

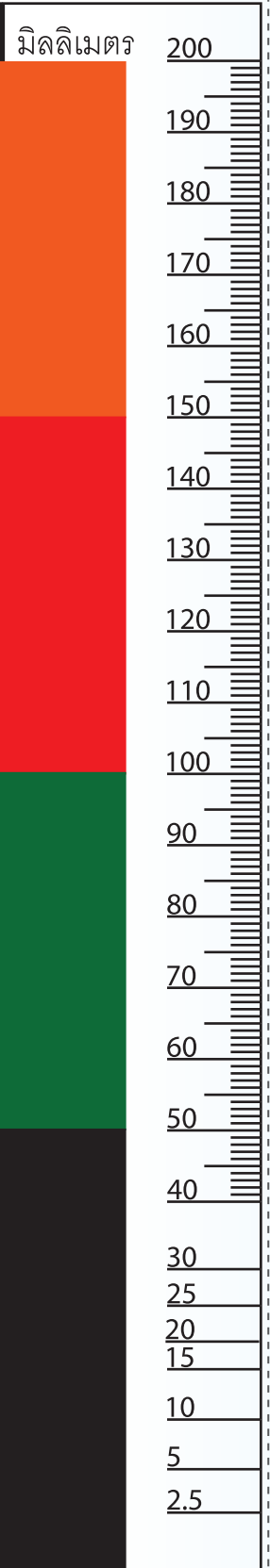
1. คู่มือการแผ้วถางและแจ้งเตือนภัยในพื้นที่เสี่ยงอุทกภัย น้ำป่าไหลหลาก และดินถล่ม โดยใช้เครื่องวัดปริมาณน้ำฝน และไซเรนเตือนภัยแบบมือหมุนสำหรับชุมชน
กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย
2. คู่มือเครือข่ายอาสาสมัครเตือนภัย “มิสเตอร์เตือนภัย”
กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย
3. คู่มือลดผลกระทบธรณีพิบัติภัย
กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. คู่มือป้องกันดินไหล
กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คณะที่ปรึกษา

นายฉัตรชัย	พรหมเลิศ	อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
นายพรพจน์	เพ็ญพาส	รองอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
นายสุปกิต	โพธิ์ปภำพันธ์	รองอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
นายกอบชัย	บุญอรณะ	รองอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
นายโชตินรินทร์	เกิดสม	ผู้อำนวยการกองส่งเสริมการป้องกันสาธารณภัย
นายสมบัติ	ไตรศักดิ์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ รักษาการในตำแหน่ง นักวิเคราะห์นโยบายและแผนเชี่ยวชาญ

คณะผู้จัดทำ

นางอมรทิพย์	ภาคสุชน	ผู้อำนวยการส่วนสนับสนุนการมีส่วนร่วม
นางสาวพัลลรินทร์	ภูกิจ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
นางสาวกมลวรรณ	จิตรภักดี	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
นางสุนิสา	ถาวรระ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
นางสาวอรนุช	โล่อนุลม	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
นางกรรองพรณ	สุดสาย	นักวิทยาศาสตร์ชำนาญการ
นางสาววรรณิ	คำนวน	นักวิชาการเผยแพร่ชำนาญการ
นางสาวกมลวรรณ	กลับศรี	นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการ
นางสาวฉวีวรรณ	กุศลส่ง	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
นางสาวพิมพ์นิภา	อัคริณย์	พนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
นายชลธิศ	พลสุจริต	พนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
นายกฤต	โสธรชัย	พนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

สกรรสำหรับตัดขวดน้ำอัดลม ขนาด 2 ลิตร ซึ่งสามารถนำไปจัดทำกระบอกวัดปริมาณน้ำฝนอย่างง่าย สำหรับชุมชนใช้เอง (ตัดตามเส้นประ)

กองส่งเสริมการป้องกันสาธารณภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

เลขที่ 3/12 ถนนอุทงนอก เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทร./โทรสาร 0-2241-7481-2 สายด่วนนิรภัย 1784

www.disaster.go.th

“ป้องกันภัยเชิงรุก บรรเทาทุกข์เมื่อเกิดภัย”

วิธีทำ กระบอกวัดปริมาณน้ำฝนอย่างง่ายจากขวดน้ำอัดลม

- 1) ขวดน้ำอัดลมพลาสติกใส ขนาด 2 ลิตร เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10 เซนติเมตร
- 2) ตัดขวดพลาสติกด้านบน บริเวณที่ทรงกระบอกมีส่วนตรงเท่ากัน ตบแต่งปากขวดที่ตัดให้สวยงาม และไม่มีคม
- 3) ตัดหรือคัดลอกสกรรที่จัดทำขึ้น จากปกหลังคู่มือนี้ นำไปปิดที่กระบอกวัดน้ำฝน

ISBN 978-974-458-558-5

9 789744 585585